

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

THE ROLE OF AN OLIGOPHRENOPEDAGOGUE IN THE INCLUSIVE EDUCATION SYSTEM

Alijonova Dilorom Azamjonovna

Lecturer, Fergana State University

E-mail: alijanovadilorom679@gmail.com ORCID ID: 0009-0006-3561-1006

Abstract. This article provides a comprehensive overview of the professional activity of the oligophrenopedagogue within the inclusive education system, including their functions, methods, and role in the successful integration of children with intellectual disabilities into the educational process. It also analyzes modern pedagogical approaches and existing challenges.

Keywords: inclusive education, oligophrenopedagogue, special pedagogy, individual approach, corrective work, social adaptation.

INKLYUZIV TA’LIM TIZIMIDA LIGOFRENOPEDAGOGNING O’RNI

Alijonova Dilorom Azamjonovna

Farg‘ona davlat universiteti o‘qituvchisi

alijanovadilorom679@gmail.com ORCID ID: 0009-0006-3561-1006

Annotatsiya. Mazkur maqolada inklyuziv ta’lim tizimida oligofrenopedagogning kasbiy faoliyati, uning vazifalari, metodlari hamda aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalarni ta’lim jarayoniga muvaffaqiyatli integratsiya qilishdagi o‘rni keng yoritilgan. Shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar va mavjud muammolar tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: inklyuziv ta’lim, oligofrenopedagog, maxsus pedagogika, individual yondashuv, korreksion ishlar, ijtimoiy moslashuv.

Аннотация. В данной статье подробно рассматривается профессиональная деятельность олигофренопедагога в системе инклюзивного образования, его функции, методы работы, а также его роль в успешной интеграции детей с

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

нарушениями интеллектуального развития в образовательный процесс. Также анализируются современные педагогические подходы и существующие проблемы.

Ключевые слова: инклюзивное образование, олигофренопедагог, специальная педагогика, индивидуальный подход, коррекционная работа, социальная адаптация.

Kirish. Zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri - har bir bolaning, uning jismoniy yoki ruhiy rivojlanishidagi o‘ziga xosliklaridan qat’i nazar, sifatli va uzluksiz ta’lim olish huquqini ta’minlashdan iboratdir. Bu tamoyil nafaqat milliy ta’lim siyosatida, balki xalqaro darajada ham muhim ahamiyat kasb etib, inson huquqlarini himoya qilishning ajralmas qismi sifatida qaralmoqda. Shu nuqtai nazardan inklyuziv ta’lim konsepsiyasi zamonaviy pedagogikaning eng dolzarb va ustuvor yo‘nalishlaridan biriga aylangan. Inklyuziv ta’lim – bu imkoniyati cheklangan bolalarni shunchaki umumta’lim muassasalariga jalb etish emas, balki ular uchun moslashuvchan ta’lim muhitini yaratish, individual yondashuvni ta’minlash, pedagogik qo‘llab-quvvatlashni kuchaytirish hamda har bir o‘quvchining shaxsiy rivojlanishiga sharoit yaratishni nazarda tutadi. Mazkur jarayonda oligofrenopedagogning kasbiy faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan ishlash murakkab va ko‘p qirrali jarayon bo‘lib, u maxsus pedagogik bilimlar, psixologik yondashuvlar hamda ilmiy asoslangan metodikalarni qo‘llashni talab qiladi. Oligofrenopedagog nafaqat ta’lim beruvchi, balki rivojlantiruvchi, yo‘naltiruvchi va ijtimoiy moslashuvni ta’minlovchi mutaxassis sifatida ham faoliyat yuritadi.

Inklyuziv ta’lim tizimi ijtimoiy tenglik, insonparvarlik, bag‘rikenglik va diskriminatsiyasizlik tamoyillariga asoslanadi. Ushbu tizimda barcha o‘quvchilar yagona ta’lim muhitida tahsil oladi, biroq ularning individual ehtiyojlari, qobiliyatlari

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

va rivojlanish darajalari albatta hisobga olinadi. Ayniqsa, aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar uchun bu jarayon o‘ziga xos murakkabliklarga ega bo‘lib, ularga moslashtirilgan pedagogik yondashuvni talab etadi. Shu bois oligofrenopedagogning asosiy vazifasi bolaning mavjud imkoniyatlarini aniqlash, uni maksimal darajada rivojlantirish va jamiyatga moslashuvini ta’minlashdan iboratdir.

Oligofrenopedagog o‘quvchining psixik rivojlanish darajasini kompleks tarzda o‘rganadi. Bunda u bilish jarayonlari – diqqat, xotira, tafakkur, idrok va nutq rivojlanishining o‘ziga xos xususiyatlarini tahlil qiladi. Shuningdek, bolaning emotsional-irodaviy sohasi, xulq-atvori va ijtimoiy moslashuv darajasi ham chuqur o‘rganiladi. Ushbu tahlillar asosida individual ta’lim yo‘nalishi belgilanib, har bir o‘quvchi uchun moslashtirilgan ta’lim strategiyasi ishlab chiqiladi.

Oligofrenopedagogning kasbiy faoliyati bir nechta muhim yo‘nalishlarni qamrab oladi. Avvalo, diagnostik faoliyat orqali bolaning rivojlanish darajasi aniqlanadi va uning ehtiyojlari belgilanadi. Bu jarayonda kuzatuv, suhbat, psixologik-pedagogik testlar va amaliy topshiriqlardan foydalaniladi. Diagnostika natijalari asosida individual ta’lim dasturi ishlab chiqilib, unda o‘quvchining bilim olish sur’ati, qiziqishlari va imkoniyatlari inobatga olinadi. Ta’lim jarayonida oligofrenopedagog ko‘rgazmali, amaliy va interaktiv metodlardan keng foydalanadi. Chunki aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalarda abstrakt tafakkur yetarli darajada rivojlanmagan bo‘ladi. Shu sababli o‘qitish jarayonida konkret predmetlar, vizual materiallar, modellashtirish usullari, didaktik o‘yinlar va takrorlash mashqlari muhim o‘rin egallaydi. Bunday yondashuv o‘quvchilarning bilimlarni osonroq o‘zlashtirishiga yordam beradi. Bundan tashqari, oligofrenopedagog korreksion-rivojlantiruvchi faoliyatni ham amalga oshiradi. Ushbu faoliyat doirasida nutqni rivojlantirish, diqqat va xotirani mustahkamlash, tafakkur jarayonlarini faollashtirish hamda emotsional barqarorlikni shakllantirishga qaratilgan

“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026

mashg‘ulotlar olib boriladi. Ayniqsa, mustaqil hayot ko‘nikmalarini rivojlantirish muhim ahamiyatga ega bo‘lib, bu o‘quvchilarning kelajakda jamiyatda faol ishtirok etishiga xizmat qiladi. Inklyuziv ta‘lim sharoitida samarali natijaga erishish uchun hamkorlik muhim omil hisoblanadi. Oligofrenopedagog umumta‘lim o‘qituvchilari, maktab psixologi, logoped va ota-onalar bilan uzviy aloqada ishlaydi. Ushbu hamkorlik o‘quvchining rivojlanishida kompleks yondashuvni ta‘minlaydi. Ayniqsa, ota-onalar bilan olib boriladigan tushuntirish va maslahat ishlari bolaning uy sharoitida ham to‘g‘ri rivojlanishiga yordam beradi.

Zamonaviy ta‘lim jarayonida innovatsion yondashuvlar, jumladan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, interaktiv metodlar, raqamli ta‘lim resurslari va assistiv vositalardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu vositalar o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi, ularning faolligini kuchaytiradi va ta‘lim jarayonini samaraliroq tashkil etish imkonini beradi.

Shu bilan birga, inklyuziv ta‘limni amaliyotga joriy etishda qator muammolar ham mavjud. Jumladan, malakali mutaxassislar yetishmasligi, metodik ta‘minotning yetarli emasligi, sinflarda o‘quvchilar sonining ortiqligi hamda jamiyatda nogironlikka nisbatan ayrim stereotiplarning saqlanib qolayotgani ushbu jarayon samaradorligiga salbiy ta‘sir ko‘rsatmoqda. Biroq ushbu muammolarni hal etish uchun pedagog kadrlar malakasini oshirish, ilmiy-uslubiy bazani mustahkamlash, inklyuziv ta‘lim bo‘yicha targ‘ibot ishlarini kuchaytirish va zamonaviy pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Inklyuziv ta‘lim tizimida oligofrenopedagogning o‘rni nihoyatda muhim va ko‘p qirrali hisoblanadi. U nafaqat ta‘lim jarayonini tashkil etuvchi mutaxassis, balki o‘quvchilarning individual rivojlanishini qo‘llab-quvvatlovchi, ularning ijtimoiy moslashuvini ta‘minlovchi hamda mustaqil hayotga tayyorlovchi muhim pedagogik

**“ZAMONAVIY TA’LIM VA TILSHUNOSLIK RIVOJI”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-2, 2026**

subyektdir. Ayniqsa, aqliy rivojlanishida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan ishlashda uning kasbiy mahorati, sabr-toqati va individual yondashuvni qo‘llay olishi ta’lim samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Inklyuziv ta’lim sharoitida oligofrenopedagogning faoliyati kompleks xarakterga ega bo‘lib, u diagnostika, rejalashtirish, ta’lim berish, korreksion-rivojlantiruvchi ishlar olib borish hamda ijtimoiy integratsiyani ta’minlash kabi muhim yo‘nalishlarni qamrab oladi. Shu bilan birga, u boshqa pedagoglar, mutaxassislar va ota-onalar bilan hamkorlikda ishlash orqali o‘quvchining har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi.

Shu bois, bugungi kunda oligofrenopedagoglarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish, ularning malakasini muntazam oshirib borish, zamonaviy pedagogik texnologiyalar va innovatsion yondashuvlarni amaliyotga keng joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bundan tashqari, inklyuziv ta’lim muhitini takomillashtirish, metodik ta’minotni kuchaytirish hamda jamiyatda nogironlikka nisbatan ijobiy munosabatni shakllantirish zarur.

Umuman olganda, inklyuziv ta’lim tizimining samaradorligi ko‘p jihatdan oligofrenopedagog faoliyatining sifatiga bog‘liq bo‘lib, bu esa o‘z navbatida barkamol avlodni tarbiyalash va ijtimoiy adolatni ta’minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Inklyuziv ta’lim nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: “Innovatsiya nashriyoti”, 2022.
2. Maxsus pedagogika asoslari. Toshkent: “Fan va texnologiya”, 2021.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. Toshkent, 2020.
4. UNESCO. *Global Education Monitoring Report: Inclusion and Education*. Parij, 2023.
5. UNICEF. *Inclusive Education for Children with Disabilities*. Nyu-York, 2022.
6. *Special Education in Inclusive Classrooms*. London: Routledge, 2021.